

ELINTARVIKEKETJUN KAUPPATAPALAUTAKUNTA 3.12.2024

SUOSITUS SOPIMUSSAKON KÄYTTÄMISESTÄ ELINTARVIKEKETJUN SOPIMUKSISSA

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta suositaa elintarvikeketjun toimijoille, että sopimussakkomääräys voidaan sitoa vain sopimusrikkomukseen.

Sopimussakkoehdotta käytettäessä elintarvikeketjun kauppatapalautakunta suositaa sopimaan myös siitä, onko sopimussakko ainoa seuraamus sopimusrikkomuksesta vai voiko sen lisäksi tulla muita seuraamuksia, kuten sopimuksen purkaminen tai vahingonkorvaus.

Lisäksi elintarvikeketjun kauppatapalautakunta korostaa, että sopimuksen yksipuolisesti laatineen vahvemman sopijaosapuolen on otettava huomioon sopimussakkoehdonkin osalta heikomman sopijaosapuolen asema.

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta on selvittänyt lihantuottajien ja lihateollisuuden välisiä sopimusasioita ja -ehtoja vuonna 2023. Lisäksi lautakunta on keväällä 2024 selvittänyt myös muiden kuin lihantuotantosektorin sopimusehtoja. Yhteensä viisitoista elintarviketeollisuusalan toimijaa on toimittanut lautakunnalle sopimusehtonsa.

Sopimussakkolauseke on yleisesti käytetty vakiosopimusehto tai muu yksipuolisesti laadittu sopimusehto elintarvikeketjun sopimuksissa. Monesti määräys vaikuttaa sopimusosapuolten sopimustasapainoon ja useasti sopimussakkolauseke saattaa kohdistua ainoastaan sopimussuhteen heikompaan osapuoleen, kuten tuottajaan. Edellä mainituista syistä lautakunta on päättänyt antaa suosituksen elintarvikeketjun sopimuksissa

käytettävistä sopimussakkoehdoista.¹

Sopimussakosta

Sopimussakko on velkojan kannalta käyttökelpoinen tehoste, koska se tarjoaa sopimusrikkomustapauksessa ennalta määrätyn korvauksen ilman, että velkojan tarvitsee esittää näyttöä aiheutuneesta vahingosta ja sen määrästä.² Sopimussakon määrä on maksettava, vaikka vahingonkärsineen vahingon määrä olisi sovittua sopimussakkomäärää pienempi. Sopimussakko muodostaa yleensä vahingonkorvauksen vähimmäismäärän, mutta ei enimmäismäärää, jollei siitä ole erikseen sovittu.³

Sopimussakkolauseke turvaa molempia sopijaosapuolia, jos se kohdistuu kumpaankin sopijaosapuoleen. Sopimussakkolauseke voi sopimuksessa koskea vain toista sopijaosapuolta. Sopimussakkolauseke lisää sopijaosapuolten ennakoitavuutta sopimusrikkomuksen seuraamuksista. Sopijaosapuoli voi vaatia sopimusta rikkoneelta sopijaosapuolelta vahingonkorvausta vain sopimussakon ylittäviltä osin.

Sopimusrikkomus, jonka perusteella sopimussakko voi tulla maksettavaksi, on esimerkiksi viivästynyt tavarantoimitus taikka kilpailukiello- tai salassapitoehdon rikkominen. Jos sopijaosapuoli sen sijaan on menetellyt sopimuksen mukaisesti, kuten toimittanut virheettömän tuotteen, sopimussakkoa ei voida määrätä maksettavaksi. Sopimussakoksi ei tule nimittää sellaista sopimusehtoa, joka liittyy muuhun kuin sopimusrikkomukseen.

Sopimussakon määrä voidaan sopimuksessa määritellä eri tavoin. Se voi olla kiinteä eli tietty euromääräinen summa. Vaihtoehtoisesti sopimussakko voi olla muuttuvamääräinen. Tällöin se voidaan sitoa prosentuaalisesti esimerkiksi viallisten tuotteiden arvoon tai koko sopimuksen arvoon.

Sopimussakon asianmukaisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti sen perusteella, millaisesta sopimusrikkomuksesta on kysymys. Törkeän sopimusrikkomuksen yhteydessä määrältään suurikin sopimussakko on hyväksyttävä. Toisaalta sopimussakkolauseke ei saa johtaa

---

¹ Lautakunnan jäsen Ilkka Mäkelä ei ole osallistunut kananmuna-alan sopimusehtojen selvittämiseen.

² Hemmo, Mika: Sopimusoikeus III, Talentum 2005, s. 233.

³ Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa: Sopimusoikeuden perusteet. Alma Insights 2018, s. 294.

siihen, että sopimussakko tulee maksettavaksi esimerkiksi tuotteen hyvin vähäisestä virheellisyydestä.

Kuten edellä on todettu, sopimussakko on vahingon määrästä riippumaton. On kuitenkin otettava huomioon, että sopimussakkolausekettakin voidaan kohtuullistaa, sillä sovitusta seuraamuksesta ei saa tulla liian ankara.⁴ Sopimussakon kohtuuttomuuden arviointi on tapauskohtaista, jossa suoritetaan esillä olevan tilanteen kokonaisarviointi. Siinä otetaan huomioon muun ohella sopimustyyppi ja vahinkotilanne. Lisäksi sopijaosapuolen asemalla on merkitystä: huomioon voidaan ottaa, että tuottaja on usein sopimussuhteen heikompi osapuoli, koska sen toimeentulo voi olla riippuvainen sopimussuhteesta elintarviketeollisuusyritykseen tai kauppaan. Kohtuullistaminen voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun sakko on huomattavan suuri ja selvässä epäsuhteessa aiheutuneeseen vahinkoon nähden, jolloin toinen sopijaosapuoli hyötyisi kohtuuttomasti toisen sopijaosapuolen kustannuksella.

Silloin, kun sopimussakkolauseke on yksipuolisesti laadittu sopimusehto, määräystä tulkitaan epäselvässä tilanteessa laatijansa vahingoksi. Lisäksi tämä saattaa olla tapauskohtaisesti kohtuullistamista puoltava seikka.

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan arvio

Useissa elintarvikeketjun kauppatapalautakunnalle toimitetuissa sopimuksissa on sopimussakkolauseke. Osassa sopimuksista sopimussakko on kiinteä. Hyvä puoli tällaisessa tiettyyn euromääräiseen sopimussakkoon sitoutumisessa on se, että sopijaosapuoli tietää täsmälleen, mihin on sitoutunut ja millainen sopimussakko sopimusrikkomuksesta voi aiheutua. Joissakin sopimuksissa sopimussakko on määritelty siten, että se on tuottajan kahden kuukauden tuloja vastaava määrä.

Eräissä sopimuksissa sopimussakko on sidottu tuottajalle maksettujen sopimuslisien määrään. Tällaisessa tilanteessa sopimussakko voi olla merkittävä suhteessa tuottajan vuosituloihin. Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta huomauttaa, että transaktion

---

⁴ Wilhelmsson, Thomas: Suomen kuluttajansuojajärjestelmä, Lakimiesliiton kustannus 1991, s. 188.

suuruuteen perustuva sopimussakko voi yksittäistapauksessa muodostua kohtuuttomaksi.

Joissakin lautakunnalle toimitetuissa sopimuksissa ”sopimussakko” mainitaan ehdossa, joka koskee tilannetta, jossa sopijaosapuolet selvittävät tuotteen laadun sopimuksenmukaisuutta ja tällaisten selvittelykulujen kuluvastuuta eikä varsinaista sopimusrikkomusta. Tällaisessa tilanteessa sopimussakkolauseketta ei pidä käyttää.

Elintarvikeketjun kauppatapalautakunta korostaa, että sopimussakko on aina oltava sidoksissa sopimusrikkomukseen. Sopimussakkoehdotta käytettäessä elintarvikeketjun kauppatapalautakunta suosittaa sopimaan myös siitä, onko sopimussakko ainoa seuraamus sopimusrikkomuksesta vai voiko sen lisäksi tulla muita seuraamuksia, kuten sopimuksen purkaminen tai vahingonkorvaus. Lisäksi elintarvikeketjun kauppatapalautakunta korostaa, että sopimuksen yksipuolisesti laatineen vahvemman sopijaosapuolen on otettava sopimussakkoehdonkin osalta huomioon heikomman sopijaosapuolen asema. Muussa tapauksessa sopimussakkolauseke on altis määräyksen kohtuullistamiselle, jos sopimussakko on esimerkiksi huomattavan suuri ja ilmeisessä epäsuhteessa syntyneen vahingon määrään tai sen maksuvelvollisuus syntyä vähäisen sopimusrikkomuksen perusteella.

Asian käsittelyyn ovat osallistuneet elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan puheenjohtaja professori Veikko Vahtera sekä jäsenet varatuomari Risto Airikkala, professori Niklas Bruun, professori Kirsi-Maria Halonen, insinööri Ilkka Mäkelä, toimitusjohtaja Hannu Pellinen ja oikeustieteen tohtori Kari-Pekka Syrjä.

Veikko Vahtera
puheenjohtaja

Paula Paloranta
sihteeri